

จุฑาทิพย์ กัทธราวาท

การนำคุณค่าสู่การพัฒนาสหกรณ์ไทย

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ไทย ต้องมุ่งไปที่การสร้างความเป็นปึกแผ่นของการดำเนินงานอย่างเป็นระบบของขบวนการสหกรณ์ และมีทิศทางไปในการยกระดับขีดความสามารถของสหกรณ์ที่จะนำประโยชน์ไปสู่สมาชิกและชุมชนให้ได้อย่างเป็นรูปธรรม การขับเคลื่อนการพัฒนาความร่วมมือที่จะนำคุณค่าสหกรณ์ (Co-operative values) ไปสร้างคน สร้างองค์กร และระบบสหกรณ์ที่มีคุณค่าอันจะก่อให้เกิดเป็นสังคมฐานความรู้ ที่คนจะเข้ามาร่วมมือกันขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจฐานสังคม (Social Economy) เพื่อพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

เมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา ผู้เขียนได้ร่วมเดินทางร่วมกับคณาจารย์ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไปศึกษาดูงานที่วิทยาลัยสหกรณ์ เมืองแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ ซึ่งทางสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ได้ทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการกับวิทยาลัยดังกล่าวเมื่อ 2 ปีก่อน และในช่วงหนึ่งได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ Dr.Linda Shaw ซึ่งเป็นผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยของวิทยาลัยดังกล่าว และเป็นผู้คร่ำหวอดอยู่ในวงการวิจัยด้านสหกรณ์ ในหลายภูมิภาคของโลก เมื่อผู้เขียนได้ถามถึงประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากวิกฤติการณ์ด้านการเงินกับการทำงานของวิทยาลัย ซึ่ง Dr.Linda Shaw ได้ตอบว่า ถือเป็นโอกาสดีที่ทางวิทยาลัยจะให้ชูประเด็นเรื่องคุณค่าสหกรณ์ แก่ นักสหกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ควรได้ตระหนัก และ ยินยัยัตถ์บนอัตลักษณ์ของการเป็นองค์การธุรกิจที่มีจุดมุ่งหมายทางสังคม โดยได้พาพวกเราคณะศึกษาดูงาน ไปชมแคมเปญที่ใช้รณรงค์นักสหกรณ์

แคมเปญที่วิทยาลัยสหกรณ์ ที่เมืองแมนเชสเตอร์ ใช้รณรงค์นักสหกรณ์ให้ตระหนักถึงหลักการดำเนินงานของสหกรณ์ในช่วงวิกฤติการเงิน

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ไทย ต้องมุ่งไปที่การสร้างความเป็นปึกแผ่นของการดำเนินงานอย่างเป็นระบบของขบวนการสหกรณ์ และมีทิศทางไปในการยกระดับขีดความสามารถของสหกรณ์ที่จะนำประโยชน์ไปสู่สมาชิกและชุมชนให้ได้อย่างเป็นรูปธรรม การขับเคลื่อนการพัฒนาความร่วมมือที่จะนำคุณค่าสหกรณ์ (Co-operative values) ไปสร้างคน สร้างองค์กร และระบบสหกรณ์ที่มีคุณค่าอันจะก่อให้เกิดเป็นสังคมฐานความรู้ ที่คนจะเข้ามาร่วมมือกันขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจฐานสังคม (Social Economy) เพื่อพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

เมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา ผู้เขียนได้ร่วมเดินทางร่วมกับคณาจารย์ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไปศึกษาดูงานที่วิทยาลัยสหกรณ์ เมืองแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ ซึ่งทางสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ได้ทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการกับวิทยาลัยดังกล่าวเมื่อ 2 ปีก่อน และในช่วงหนึ่งได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ Dr.Linda Shaw ซึ่งเป็นผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยของวิทยาลัยดังกล่าว และเป็นผู้คร่ำหวอดอยู่ในวงการวิจัยด้านสหกรณ์ ในหลายภูมิภาคของโลก เมื่อผู้เขียนได้ถามถึงประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากวิกฤติการณ์ด้านการเงินกับการทำงานของวิทยาลัย ซึ่ง Dr.Linda Shaw ได้ตอบว่า ถือเป็นโอกาสดีที่ทางวิทยาลัยจะให้ชูประเด็นเรื่องคุณค่าสหกรณ์ แก่ นักสหกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ควรได้ตระหนัก และ ยินยัยัตถ์บนอัตลักษณ์ของการเป็นองค์การธุรกิจที่มีจุดมุ่งหมายทางสังคม โดยได้พาพวกเราคณะศึกษาดูงาน ไปชมแคมเปญที่ใช้รณรงค์นักสหกรณ์

ผู้เขียนจึงใคร่ขอขยายความเรื่อง การนำคุณค่าทางสหกรณ์ในการพัฒนาสหกรณ์ มากล่าวถึงในที่นี้ ซึ่งก็จะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาสหกรณ์ไทยภายใต้แผนพัฒนาสหกรณ์ฉบับที่สอง ที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาสหกรณ์ไว้ว่า **“มุ่งสร้างระบบสหกรณ์ที่มีคุณค่า เพื่อการพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข”**

ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาสหกรณ์ ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 5 ยุทธศาสตร์นั้น ได้ถูกยกยกร่างขึ้นมาภายใต้กรอบคิดการนำคุณค่าในการขับเคลื่อนการพัฒนาสหกรณ์ ซึ่งต้องพึ่งพาชุดความรู้ใน 4 มิติ มาผสมผสานในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ซึ่งมีเป้าหมายทั้งในระดับปัจเจกบุคคล องค์กร (สหกรณ์) และเครือข่าย ดังในรูป

> มิติของปรัชญาอุดมการณ์ เป็นเรื่องของชุดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ ปรัชญา-อุดมการณ์สหกรณ์ซึ่งปัจจุบันรู้จักกันในรูปของคุณค่าสหกรณ์ (Co-operative values) โดยกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาสหกรณ์นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการปลูกฝังจิตสำนึกให้สมาชิกสหกรณ์ ได้เข้าใจในเรื่องคุณค่าสหกรณ์ (ได้แก่ การช่วยเหลือตนเอง การรับผิดชอบตนเอง ประชาธิปไตย ความเที่ยงธรรม ความเสมอภาค ความเป็นเอกภาพ ความซื่อสัตย์ การเปิดเผย/การเปิดโอกาส ความรับผิดชอบต่อสังคม การเอื้ออาทรต่อผู้อื่น) และนำคุณค่ามาประพฤติปฏิบัติในวิถีชีวิต

การขับเคลื่อนคุณค่าในลักษณะนี้จำเป็นต้องใช้เวลา และมีกระบวนการดำเนินงานอย่างมีแบบแผน ซึ่งต้องครอบคลุมกิจกรรม การให้การศึกษาทั้งในสถาบันการศึกษา และในชุมชนอย่างทั่วถึง โดยอาจารย์เริ่มในกลุ่มผู้นำความคิด ผู้นำเยาวชน ผู้นำสตรี โดยการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง กระตุ้นความรู้ ความเข้าใจ และการตระหนักเห็นความสำคัญในเรื่องสหกรณ์ที่จะเป็นประโยชน์ ที่ได้จากพลังความร่วมมือกัน เพื่อคนในชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกสหกรณ์ การอุดหนุนสินค้าสหกรณ์ การจัดนิทรรศการเผยแพร่สินค้าสหกรณ์

> มิติของการปรับกระบวนการทัศน์ผู้นำและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้มีระบบคิดเชิงบูรณาการที่จะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาของสหกรณ์อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาการสหกรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถยืนหยัดอยู่บนสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และยังคงอัตลักษณ์ของสหกรณ์ในฐานะเป็นองค์การธุรกิจบนฐานสังคม

คงต้องกล่าวอย่างตรงไปตรงมาว่า การขับเคลื่อนการพัฒนาสหกรณ์ที่ผ่านมา สหกรณ์ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถนำประโยชน์จากการดำเนินงานของสหกรณ์คืนกลับสู่สมาชิกและชุมชนอย่างที่ควรจะเป็นตามบริบทของการเป็นองค์การธุรกิจบนฐานสังคม บทบาทของสหกรณ์ที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจึงอยู่ในวงแคบ

> มิติในเรื่องหลักการดำเนินการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลักสหกรณ์สากล และหลักการบริหารจัดการสหกรณ์ เพื่อนำบริบทการดำเนินงานของสหกรณ์ไปในทิศทางที่จะบรรลุความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพบน อัตลักษณ์ของการเป็นสหกรณ์ในรูปแบบองค์การธุรกิจของสมาชิก เพื่อสมาชิก โดยสมาชิก

> ในมิติสำหรับแนวทางปฏิบัติ จะเป็นเรื่องของการพัฒนาความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน ในทิศทางที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เป็นไปอย่างเป็นระบบ และมีแบบแผน ซึ่งจะก่อให้เกิดบริการที่สนองความต้องการแก่สมาชิก ชุมชนและสังคมตามที่คาดหวัง

การสร้างคุณค่ากรณีตัวอย่างของ เครือข่ายคุณค่าข้าวหอมมะลิสหกรณ์ไทย

เครือข่ายคุณค่าข้าวหอมมะลิสหกรณ์ไทย เป็นการรวมตัวกันของสหกรณ์การเกษตร 16 สหกรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันในรูปของ วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาข้าวหอมมะลิไทย สู่อสากล” นั้น ปัจจุบันเครือข่ายดังกล่าวได้สร้างสัญลักษณ์ดังรูป ซึ่งแสดงให้เห็นพลังของสหกรณ์การเกษตร 16 แห่ง ที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่จะพัฒนาวัตกรรมการผลิตและการตลาดเพื่อนำประโยชน์สู่สมาชิกสหกรณ์ ชุมชน และสังคม ซึ่งรายละเอียดจะได้นำเสนอในวารสารฉบับต่อไป

การนำคุณค่า : กรณีเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม

ปฏิญญาฯ 50 : ขาวนาคุณธรรม
ณ มูลนิธิธรรมร่วมใจ ๑.๑๓.๖๒
วันที่ 17 เมษายน 2550

1. สหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการได้มีมติรับรองและปฏิบัติตามปฏิญญาฯ
2. สหกรณ์ขอเสนอผู้ผลิตและผู้บริโภคให้ปฏิบัติตามปฏิญญาฯ
3. สหกรณ์มีมติรับรองผู้ผลิตและผู้บริโภค
4. สหกรณ์ขอเสนอผู้ผลิตและผู้บริโภคให้ปฏิบัติตามปฏิญญาฯ
5. การพัฒนาข้าวคุณธรรม 2 แนวทาง ได้แก่ 1. พัฒนาข้าวคุณธรรม 2. พัฒนาข้าวคุณธรรม
6. การพัฒนาข้าวคุณธรรม 2 แนวทาง ได้แก่ 1. พัฒนาข้าวคุณธรรม 2. พัฒนาข้าวคุณธรรม
7. การพัฒนาข้าวคุณธรรม 2 แนวทาง ได้แก่ 1. พัฒนาข้าวคุณธรรม 2. พัฒนาข้าวคุณธรรม
8. การพัฒนาข้าวคุณธรรม 2 แนวทาง ได้แก่ 1. พัฒนาข้าวคุณธรรม 2. พัฒนาข้าวคุณธรรม

ท่ามกลางวิกฤติเศรษฐกิจ วิกฤติการเงิน วิกฤติศรัทธาที่เราต่างก็เผชิญกันถ้วนหน้า แต่กลุ่มชาวนาผู้ผลิตข้าวคุณธรรมไม่ได้รับผลกระทบต่ออาชีพของพวกเขาแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม ผู้บริโภค และสถาบันการศึกษา หน่วยงานต่างๆ ต่างก็ให้ความสนใจที่จะอุดหนุนข้าวคุณธรรม และแวะเวียนเข้าไปศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้ที่ศูนย์ข้าวคุณธรรม ที่จังหวัดยโสธรกันอย่างต่อเนื่อง เพราะพวกเขาเหล่านั้นมองเห็นคุณค่าที่ชาวนากลุ่มนี้ปลูกขึ้นมาพร้อมกัน ประกาศปฏิญญาชาวนา 8 ประการ โดยนอกจากจะช่วยให้พวกเขาเกิดความมั่นคงในอาชีพชาวนาแล้ว ยังหวังที่จะเผยแพร่ความรู้ในการประพฤติปฏิบัติตนบนวิถีของ ชาวนาคุณธรรมที่ลด ละ เลิก อบายมุขที่นำคุณค่า มาสู่พวกเขา และสมาชิกในครัวเรือน จนเป็น ตัวอย่างที่ดี ที่ปัจจุบันได้ขยายผลไปสู่กลุ่มชาวนาในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง และล่าสุดบริษัทไปรษณีย์ ไทยจะได้นำข้าวคุณธรรมไปช่วยจำหน่ายภายใต้โครงการอาหารอภัยต่อไป อันจะเป็นการนำคุณค่าไปเผยแพร่ได้อย่างกว้างขวางต่อไป

การนำคุณค่า : กรณีเครือข่ายท้องถื่นชุมชนเชิงอนุรักษ์จังหวัดพังงา

การรวมตัวกันก่อเกิดเป็นเครือข่ายของชุมชนจำนวน 11 แห่งที่มุ่งไปในเรื่องของการทำธุรกิจท่องเที่ยว ที่พวกเขาต่างก็มีปณิธานร่วมที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนวิถีชีวิตชุมชน เสนอความสุขแก่นักท่องเที่ยวและยังคงสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์ไว้ถึงชั่วลูกหลาน

ภายใต้โลโก้ในรูป ได้สื่อให้เห็นถึงปณิธานร่วม ที่มีตัวผีเสื้อที่สื่อความถึงเครือข่ายคุณค่าที่ภาคี เครือข่ายจะร่วมกันสร้างสรรค์ความร่วมมือ ทั้งในเชิงธุรกิจ สังคม และวิชาการ ให้กลายเป็นสังคม แห่งคุณค่าต่อไปอย่างยั่งยืน

ในฉบับต่อไป วารสารคนสหกรณ์ภายใต้คอลัมน์การนำคุณค่าเพื่อการพัฒนาสหกรณ์ จะได้หยิบยกเอากรณีตัวอย่างของสหกรณ์ ที่มีเรื่องราวที่มีคุณค่าที่เป็นตัวอย่างที่ดีมาเล่าสู่กันฟัง